

Kateryna Sochka
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Сочка К.А.
*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-118>

TAX INCENTIVES IN TIMES OF CRISIS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF DOMESTIC AND FOREIGN PRACTICE

ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ В УМОВАХ КРИЗИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ПРАКТИКИ

Малий бізнес вважається основою ефективного розвитку країн з ринково орієнтованими економічними системами, оскільки з соціально-економічної точки зору саме він забезпечує насичення національного ринку товарами та послугами, економічний розвиток, генерує зайнятість та підвищення рівня доходів громадян, сприяє науково-технічним розробкам та інноваціям.

В сучасних реаліях України, малий бізнес постійно змушений вирішувати завдання та виклики різного характеру, що потребує забезпечення відповідної підтримки з боку держави, в т.ч. і податкового характеру. Одним з інструментів такої державної підтримки є використання різних податкових стимулів та пільг, які мають на меті забезпечити збереження зацікавленості бізнесу у продовженні своєї діяльності, виробництві товарів, наданні послуг, формуванні ВВП, забезпеченні зайнятості працівників та відповідного рівня їх заробітної плати, підтриманні бізнес – середовища, існуючих виробничих та логістичних мереж, сплаті податків і формуванні доходів бюджетів.

В умовах мирного часу та сталого функціонування економіки держава за допомогою податкових стимулів заохочує суб'єктів господарювання розвиватися у визначених пріоритетних секторах економіки, окремих регіонах або громадах для задоволення суспільних потреб. Вважаємо, що в умовах військових дій, влада повинна продовжувати підтримувати малий та середній бізнес, в т.ч. за допомогою податкових інструментів. Однак, слід більш диференційовано підходити до податкової підтримки малого бізнесу у розрізі видів та сфери його діяльності, прибутковості бізнесу та його територіального розташування.

Варто наголосити, що після початку військової агресії, для підтримки бізнесу владою було прийнято низку нормативно-правових документів, зокрема, щодо скасування оподаткування імпорту митом та ПДВ [1], зменшення оподаткування пального [2], можливості для фізичних осіб – підприємців (ФОП-ів) та юридичних осіб, за визначених умов, перейти на сплату єдиного податку за III групою та оподатковувати дохід за ставкою 2%, платники I та II груп отримали можливість не сплачувати єдиний податок [3], крім того, передбачено звільнення ФОП-ів від сплати ЄСВ, призупинено проведення документальних перевірок, незастосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, тощо.

Незважаючи на зазначені податкові пільги, у цілому малий бізнес суттєво потерпає від низки чинників, що погіршують можливості їх продуктивної діяльності та зменшують фінансову ефективність (активні бойові дії у низці регіонів країни, порушення виробничих та логістичних зв'язків і маршрутів, інфляція, зменшення

купівельної спроможності населення та бізнесу, зниження рівня доходів населення, звуження внутрішнього ринку через високий рівень міграції за кордон, проблеми з забезпеченням необхідними ресурсами (електроенергія), що змушує перебудовувати виробничі процеси та підвищує їх вартість).

Саме для збереження економічної бази подальшого відновлення та розвитку економіки, незважаючи на критичний дефіцит державного бюджету, вважаємо доцільним збереження окремих чинних податкових пільг та преференцій та вивчення податкових інструментів підтримки малого та середнього бізнесу зарубіжних країн у кризові періоди (2008-2009, 2020 роки).

Як зазначалося вище, податкові стимули передбачають надання чинним податковим законодавством преференційних умов ведення окремих видів економічної та інвестиційної діяльності, пільги визначеним категоріям платникам податків.

Варто зазначити, що у країнах ЄС (у 18 з 28 станом на 2017 р.) пропонується досить широкий перелік податкових стимулів саме для малого та середнього бізнесу [4, с. 6], які об'єднані у дві групи:

– на рівні окремих підприємств: податкові стимули, орієнтовані на коригування витрат виробництва (зокрема, це прискорена амортизація, інвестиційна надбавка, податковий кредит) та податкові стимули, орієнтовані на адаптацію отриманих фінансових результатів (спеціальні податкові ставки, спеціальні режими оподаткування / застосування податку з обороту, податкові пільги);

– на рівні акціонерів (загальна знижка акціонерів, стимулювання венчурного капіталу).

Погоджуємося з думкою [5, с. 11], що ціна податкових стимулів коливається і є набагато більш вагомою за поточні втрати доходів бюджету. Застосування податкових стимулів веде до певних викривлень в економіці в результаті дії преференційних інвестиційних режимів, зростання витрат на адміністрування таких стимулюючих програм та попередження шахрайства і порушень при використанні податкових стимулів, потенційне збільшення корупції та рентно орієнтованої поведінки платників податків.

Вважаємо, що поточна підтримка діяльності малого та середнього бізнесу є критично важливою для можливості швидкого ефективного післявоєнного відновлення економіки. Саме тому пошук балансу між потенційним зростанням доходів бюджетів чи збереженням податкових пільг та інших податкових стимулів для малого та середнього бізнесу повинен бути дуже відповідальним та обґрунтованим. Одночасно необхідно посилити контроль за дотриманням суб'єктами господарської діяльності фінансової дисципліни та посилити відповідальність за її порушення.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» (від 24 березня 2022 року, № 2142-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-%D0%86%D0%A5#Text>.

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (від 15 березня 2022 року, № 2120-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-%D0%86%D0%A5#Text>.

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування в період дії воєнного стану» (від 12 травня 2022 року, № 2260-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>.

4. S.M. Bergner, R. Bräutigam, M.Th. Evers, and Ch. Spengel. The Use of SME Tax Incentives in the European Union. *Centre for European Economic Research*. 2017, 125 p. URL: <http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp17006.pdf>.

6. A. Klemm. Causes, Benefits, and Risks of Business Tax Incentives. *IMF Working Paper*. 2009, 27 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp0921.pdf>.